

VOJNA ANALIZA OKTOBARSKOG RATA

Autor¹ u svom razmatranju polazi od toga da je oktobarski rat 1973. godine bio logičan nastavak ratova između Izraela i arapskih zemalja, koji su vođeni 1956. i 1967. godine i da su se oni nastavili ratom za iscrpljivanje.

Rat za iscrpljivanje 1968—1970.

Ovaj rat na Sueckom kanalu imao je, prema rečima autora, izvesnog uticaja i na izraelsku i na egipatsku vojnu misao. Dotadašnja ratna iskustva dovela su do toga da su *Izraelci* razradili koncept o jedinstvenoj integraciji linijske i pokretne odbrane na njihovoj liniji Bar — Lev, pri čemu je tanka i slabo posednuta linija utvrđenih isturenih tačaka obezbeđivala osmatranje, a istovremeno je predstavljala i manevarsku osnovu za pokrete oklopne snage. Izraelci su verovali da će im ta linijsko-pokretna odbrana omogućiti da pod zaštitom nadmoćnijih vazduhoplovnih snaga uspore, a eventualno i zadrže svaki mogući egipatski ofanzivni prodor preko Sueckog kanala, sve dok im njihov efikasniji mobilizacijski sistem ne omogući da steknu nadmoć nad egipatskim snagama koje bi uspele da obezbede početno uporište na istočnoj obali Sueckog kanala.

Izraelci su, isto tako, bili prilično sigurni da su iskustva iz ratova 1956. i 1967. godine bila dovoljna da obeshrabre Egipćane da čak i pokušaju tako opasan i skup prelazak preko kanala. To pouzdanje se povećalo u leto 1972. godine kada je predsednik Sadat zatražio od sovjetskih vojnih savetnika da napuste zemlju. Izraelci su verovali da Egipćani nisu bili sposobni, niti raspoložu potrebnim vojnim znanjima da planiraju i izvedu jednu tako složenu vojnu operaciju kao što je forsiranje velike vodene prepreke.

Rat za iscrpljivanje je, s druge strane, omogućio *Egipćanima* da steknu solidna znanja i praksu u artiljerijskim gađanjima. On im je, dalje, omogućio da upoznaju sve skrivene mogućnosti sovjetskih raketa zemlja-vazduh — SAM, što im je omogućilo da ospore do tada neometanu izraelsku kontrolu u vazduhu. U gotovo svakodnevnom vatrenom dvoboju sa protivnikom Egipćani su, isto tako, uspeali da podignu i učvrste svoj moral, što im je bilo toliko potrebno.

U toku rata za iscrpljivanje, u *Siriji* je na vlast došao nov režim koji je, prema rečima autora, bio očigledno svestan mnogih ranijih nedostataka u zemlji i koji je bio voljan da učini sve što je bilo potrebno kako bi se ti nedostaci ispravili i otklonili, pri čemu se u

¹ Pukovnik T. N. Dupuy, »A Military Analysis of the October War«.

znatnom obimu koristio sovjetskom pomoći radi poboljšanja naoružanja i operativne veštine.

Pripreme za IV arapsko-izraelski rat

U državnom i vojnom rukovodstvu *Egipta i Sirije* je, po svemu sudeći, novembra 1972. godine donet zaključak da će obe zemlje biti u vojnom pogledu dovoljno jake i spremne da u jesen 1973. godine stupe u efikasnu vojnu akciju protiv Izraela. Rukovodstva dve zemlje su zaključila da je Izrael bio zadovoljan stanjem status quo i njegovom de fakto aneksijom teritorija koje je osvojio u ratu 1967. godine i da, stoga, nije želeo da preduzme nikakve korake u pravcu razumnih pregovora. Jedini način da se krene u pravcu sređivanja stanja na Srednjem istoku bio je, izgleda, da se ubrzaju akcije koje bi prisilile supersile i Ujedinjene nacije da obrate veću pažnju na to stanje »bez mira i bez rata« na Srednjem istoku.

Egipatsko državno i vojno rukovodstvo je shvatilo opasnost od eventualnog novog poraza, ali je i pored toga verovalo da je bilo moguće ostvariti ograničeni vojni uspeh pod uslovom da se iskoriste povoljni politički faktori i da se pronađu putevi za ograničavanje ili otklanjanje poznatih i neospornih elemenata izraelske vojne nadmoći, kao i da se pojačaju one malobrojne, ali ipak bitne, egipatske prednosti. Stavovi od kojih je egipatsko državno i vojno rukovodstvo polazilo u svom planskom konceptu rata bili su, po rečima autora, sledeći:

- potpuna vojna pobjeda nije bila mogućna ni za jednu od zainteresovanih strana, pošto dve supersile to ne bi dozvolile;

- morale su se preduzeti sve moguće mere kako bi se ograničila efikasnost izraelske nadmoći u vazдушnim borbama i upotreba vazдушnih snaga u podršci kopnenih operacija. Zbog toga je za izvršenje ovog zadatka valjalo osposobiti rakete SA-2 i SA-3 koje su se pokazale kao vrlo efikasne u ratu za iscrpljivanje, zatim pokretne rakete SA-6 i izvanredno efikasne automatske, pav-topove ZSU-23-4 i, najzad, mnogobrojne rakete SA-7 koje je jedan vojnik ispaljivao sa ramena;

- na sličan način, brižljivim taktičkim postupcima i upotrebom novih sovjetskih protivoklopnih oruđa, trebalo je neutralisati izraelsku taktičko-tehničku nadmoć, posebno u oklopnim borbenim sredstvima;

- obukom, boljom disciplinom i moralno-političkim radom usađeno je u egipatskog vojnika poverenje u samog sebe i u njegovo novo oružje i uverenje da će biti čvrst i nepokolebljiv u borbi, posebno u odbrambenim borbama u kojima su Egipćani smatrali sebe nadmoćnijim od Izraelaca;

- izraelsku slabost u živoj sili, kao i njihovu krajnju osetljivost na ljudske gubitke, trebalo je iskoristiti tako što ih je valjalo prisiliti da se bore u uslovima u kojima nisu mogli izbeći takve gubitke;

- i, iznad svega, morale su se preduzeti sve moguće mere kako bi se obezbedilo da zajednička arapska ofanziva ostvari što veće strategijsko i taktičko iznenađenje.

Borbena dejstva u ratu

Autor ističe da je vojno rukovodstvo arapskih zemalja ostvarilo uspešne mere radi postizanja strateškog i taktičkog iznenađenja. S tim u vezi autor kaže: »Dovoljno

je reći da bi profesionalnu sposobnost planiranja i izvođenja operacije forsiranja velike vodene prepreke teško mogla da nadmaši bilo koja druga vojska u svetu. Rezultat tog brižljivog rada po štabovima, a posebno radi ostvarenja iznenađenja, bilo je veoma uspešno forsiranje Sueckog kanala na širokom frontu.«

Izraelci su bili potučeni 6. oktobra; oni su te noći, još pre nego što se razdanilo, izgubili većinu od svojih stotinu tenkova, koji su služili za neposrednu pokretnu podršku na liniji utvrđenih isturenih tačaka. Sledećeg dana kada je i ostatak divizije, stacioniran na Sinaju, stupio u dejstvo izgubljeno je novih stotinu tenkova, ali i pored tog ponovnog poraza Izraelci su zaustavili širenje egipatskog mostobrana, i to čak na užoj liniji nego što su to Egipćani, uprkos svojim opreznim očekivanjima, planirali. Trećeg dana Izraelci su bili i po treći put tučeni, i to slabo planiranim, pojedinačnim napadima pri čemu su ponovo izgubili stotinu tenkova.

Posebno značajno u ta tri dana izraelskih poraza bilo je, po mišljenju autora, sledeće:

● Egipatsko vojno rukovodstvo je uspeło u svojim naporima da egipatskim vojnicima ulije poverenje u same sebe i njihovo protivoklopno i protivavionsko oružje, što je doprinelo da izraelski avioni budu odbačeni od njihovih položaja. Kako to sami izraelski izveštaji potvrđuju, egipatski vojnici su se borili kao lavovi.

● Zbog uspostavljanja efikasnog protivvazdušnog kišobrana — uz pomoć raketa SA-2, SA-3, SA-6, SA-7 i topova ZSU-23-4 — izraelski avioni nisu bili u stanju da dejstvuju protiv egipatskih mostova preko kanala ili protiv borbenih jedinica na zemlji, koje su tako efi-

kasno i uspešno uništavale izraelske tenkove.

● Egipatska pešadija je posebno uspešno koristila protivoklopne ručne bacače RPG-7, kao i protivoklopne vođene rakete »sager« protiv izraelskih tenkova. Tom uspešnom i efikasnom dejstvu znatno su doprineli i topovi na egipatskim tenkovima, kao i veći broj raketa »sager«, koje su bile postavljene na uzdignutim peščanim dinama na zapadnoj obali kanala i koje su tukle izraelske tenkove još na velikim daljinama dok su se ovi približavali istočnoj obali kanala i pokušavali da oslobode opkoljene posade u izolovanim i utvrđenim otpornim tačkama.

Pogrešno je, međutim, smatrati — kao što su to mnogi autori isticali — da je na sinajskom frontu vladalo zatišje od pet dana, i to posle izraelskog neuspeha od 8. oktobra. Čitavo to vreme su se odvijale *gotovo neprekidne akcije* — uprkos posleratnim tvrđenjima da to nije bilo tako — u kojima su Egipćani vršili pritisak radi poboljšanja i produbljivanja mostobrana, a isto tako i Izraelci izvodili, ponovno i ponovno, protivnapade u jačini čete, bataljona, pa i brigade kako bi sprečili svako veće nadiranje Egipćana. To bi se pre moglo nazvati šahovskim terminom »patna situacija«, a nikako zatišje.

Dejstva na Golanu

U međuvremenu, dejstva na golanskom frontu su dobila još dramatičniji tok.

Izraelska utvrđenja na Golanu bila su, u najmanju ruku, isto onoliko jaka koliko i ona na liniji Bar — Lev. Iako pred sobom nisu imali Suecki kanal, koji bi im služio kao protivoklopni rov, ipak su imali jedan manji, veštački rov duž čitave

linije prekida vatre, koji je predstavljao integralni deo njihovog odbrambenog sistema, utvrđenih otpornih tačaka i minskih polja. Kao i u rejonu Sueckog kanala i ovde je koncentracija odbrane bila da se iza linije isturenih i utvrđenih osmatračkih tačaka drže veoma pokretne oklopne snage.

Te pokretne snage su se sastojale od dve oklopne brigade. Jedna od njih — 7. oklopna brigada — važila je za elitnu jedinicu izraelske vojske. Ona druga — 188. ili »Barak« brigada — bila je sastavljena delimično od aktivnog, a delimično od rezervnog kadra. Brojno stanje njenih tenkova bilo je nešto manje od formacijskog — umesto 96 imala je 90 tenkova.

Stanje u sirijskoj vojsci je sada, nesumnjivo, bilo mnogo bolje nego 1967. godine. Sedma pešadijska divizija (u svom sastavu imala je i neke elemente 9. pešadijske divizije), koja je napadala na izraelsku 7. oklopnu brigadu severno od Kuneitre, pokazala je prilikom svog žestokog, ali iscepanog juriša nedovoljno borbenog iskustva i snalažljivosti. S druge strane, 5. mehanizovana divizija, koja je nešto južnije napadala na glavnom udaru na izraelsku »Barak« brigadu, bila je iskusnija i bolje pripremljena za napad.

Uprkos iznenađenju koje su Sirijci postigli u napadu, izraelska 7. oklopna brigada na severu nije imala velikih muka da zadrži napad sirijske 7. pešadijske divizije, a zatim da se u protivnapadu probije kroz čvrste, stenovite odbrambene položaje, koji su nadvišavali sirijske nastupne puteve u pozadini. Jedini uspeh koji su Sirijci ostvarili u poslepodnevnim časovima 6. oktobra na severu bilo je zauzimanje izraelske osmatračnice na planini Hermon.

Međutim, južno od Kuneitre stvari su se drukčije odvijale. Zbog kombinacije iznenađenja, većeg broja tenkova, prohodnijeg zemljišta, posebno za tenkove, i nešto slabije izraelske odbrane sirijskim snagama je uspelo da ostvare veliki prodor. U noći 6. i čitavog 7. oktobra »Barak« brigada se hrabro borila, ali nije uspela da zadrži napade Sirijaca. Do poslepodnevnih časova 7. oktobra brigada »Barak« je bila praktično uništena. Neke manje izraelske pešadijske i oklopne snage stigle su na front i njihove očajne starešine su ih uvele u borbu, bez nade u pobedu. Nema nikakve sumnje da je sirijska 5. mehanizovana divizija stvarno nastavila sa svojim prodiranjem da bi ona i uspela da izbije na padine koje su nadvišavale Galilejsko jezero i dolinu Jordana. Neke sirijske starešine su već bile u mogućnosti da vide i jezero i reku.

Međutim, oni nisu nastavili sa prodiranjem. U vezi sa ovim autor doslovce kaže: »Meni je još uvek potrebno da dobijem zadovoljavajuće objašnjenje za taj propust. Možda se on nalazio u problemima snabdevanja? Mnogi sirijski tenkovi, izgleda, da su bili ostali bez goriva. Možda je on bio u prevelikom poverenju u svoje snage i u očekivanju da će se napredovanje nastaviti sledećeg dana, posle pregrupisavanja i snabdevanja gorivom? Možda su se propusti nalazili u planiranju i komandovanju ili u zbunjenosti jedinica, jer se njihovi komandanti nisu mogli da snađu u tom neočekivanom uspehu?«

No, bez obzira kakav je bio uzrok tom propustu, on je bio sudbonosan za eventualnu sirijsku pobedu u ratu. U kasnim popodnevnim časovima 7. oktobra onaj manji broj izraelskih jedinica pretvorio se u pravu poplavu mobilisanih jedinica

iz rezerve. Izraelske vazduhoplovne snage, žrtvujući očajnički sebe u nastojanju da se zaustavi sirijsko napredovanje, počele su da neutrališu i izbacuju iz borbe izvestan broj pav-raketnih baterija, čime su znatno smanjile efikasnost sirijskog protivvazdušnog kišobrana. Do jutra 8. oktobra izraelske snage su preuzele inicijativu u južnom regionu Golana, pri čemu su u protivnapadima učestvovali elementi dve divizije. Sirijska 1. tenkovska divizija, koja je podržavala u borbi 5. mehanizovanu diviziju, nije mogla da zaustavi sporo ali uporno izraelsko napredovanje.

S druge strane, izraelske pozicije na severu postale su sada ugrožene. Sirijska 3. oklopna divizija bila je uvedena u borbu radi podrške razbijenoj 7. pešadijskoj diviziji i ona je sada počela da iscrpljuje i savlađuje otpor izraelske 7. oklopne brigade, koja je prethodnog dana uputila svoje rezerve sa zadatkom da spreče prodor sirijskih snaga na jugu. Do podne 9. oktobra, posle neprekidnih borbi od gotovo 72 časa, ostaci 7. oklopne brigade nalazili su se na ivici uništenja. Međutim, sasvim iscrpljene su se našle i sirijske snage. Odmah pošto je komandant 7. oklopne brigade izvestio svog komandanta divizije da se više ne može držati na položajima i sirijske snage su počele da se povlače.

Izraelske snage su tada krenule u protivofanzivu na čitavom frontu. Do jutra 10. oktobra su izbile na staru liniju prekida vatre, posle čega su odmah krenule u dalje nadržanje ka Damasku. Jedna izraelska divizija je 11. oktobra sačekala u zasedi i nanela teške gubitke jednoj iračkoj oklopnoj diviziji, koja tek što je stigla na front da ojača sirijske snage. Izraelske snage su 12. oktobra dospele do Sase i nji-

hova artiljerija je već počela da tuče predgrađe Damaska. Posle ovoga, izraelske snage su učvrstile svoje položaje i sve do prekida vatre, na tim položajima, uprkos većem broju sirijskih, iračkih i jordanskih protivnapada, one nisu nikad bile ozbiljno ugrožene.

Ovakva situacija na frontu izazvala je novu egipatsku ofanzivu na jugu, na sinajskom frontu, kako bi se smanjio izraelski pritisak na severu, na sirijskom frontu. Nova egipatska ofanziva počela je 14. oktobra, i to tako što je veći deo dve egipatske tenkovske divizije, koje su do tog vremena držane u rezervi, prešao preko mostova na kanalu radi otpočinjanja napada. »Ovo je, međutim« — kaže autor — »bio potpuni promašaj«. Neki privremeni uspesi bili su ostvareni u toku prodora ka prevoju Mitla i Abu Rudeis, ali kada su vrhovi udarnih kolona izašli van domašaja efikasne zaštite protivavionskih raketa SAM, njih su prvo izraelski avioni počeli snažno da tuku, a onda su ih dočekali i protivnapadi oklopnih snaga i padobranaca. Do kraja tog dana Egipćani su izgubili blizu tri stotine tenkova, a nisu uspeali da ostvare značajnije prodore.

Prodor izraelskih snaga

Kao rezultat ovog uspeha Izraelci su odlučili, — iznosi dalje autor — da pokušaju forsiranje kanala i da pređu na zapadnu obalu. Oni su mudro izabrali mesto za forsiranje kanala — tamo gde on ulazi u Veliko gorko jezero, u blizini Deversoire, tako da im je levi bok snaga za forsiranje bio zaštićen samim jezerom. To je istovremeno bilo i na samom spoju, granici između egipatske 2. i 3. armije, a izraelske pa-

trole i avioni za izviđanje su otkrili da to mesto nije bilo branjeno na odgovarajući način, niti osmatrano od strane snaga iz te dve armije. Izraelski plan je bio da sa jednom divizijom izvrše forsiranje, obezbede mostobran i podignu mostove. Posle toga dve oklopne divizije su imale zadatak da se prebace preko kanala, da se iz mostobrana razviju u pravcu juga i da pokušaju s izolovanjem borbenih elemenata 3. armije na istočnoj obali kanala.

Izraelsko forsiranje kanala je počelo loše. Neočekivano uporni otpor je usporio napore čelne oklopne brigade da pročisti put severno od jezera do izabranog mesta za forsiranje. Međutim, izraelska isturena jedinica, jedna padobranska brigada, uspeła je da zaobiđe jedinice koje su se nalazile u borbi i da odmah posle ponoći forsira kanal u gumenim čamcima ne nailazeći praktično ni na kakav otpor na zapadnoj obali. Koristeći manji broj pontonskih skela, koje su im stajale na raspolaganju, jedan oklopni bataljon je forsirao kanal još pre svanuća, dok se za njim, u toku dana, preko kanala prebacila još jedna oklopna brigada. Međutim, nešto dublje na istočnoj obali kanala egipatska 16. pešadijska divizija, koja se nalazila na desnom boku 2. armije, brzo i oštro je reagovala na taj pritisak na njenom desnom boku i presekla puteve koji od mesta forsiranja vode na istok. Veliki i glomazni delovi pontonskog mosta, koji su se mogli kretati samo po putu, bili su na taj način potpuno zadržani.

Ova situacija je ubrzala bitku koja je poznata pod imenom »Kineska farma«. Izraelci su veoma brzo uzvratili protivnapadom, koji je imao za cilj ponovno otvaranje komunikacija do mesta za forsiranje i dopremanje pontonskih mostova

do kanala. U rane časove 17. oktobra, posle naročito oštirih borbi koje su se vodile čitav dan i čitavu noć, divizija koja se nalazila u drugom borbenom ešelonu uspeła je da zauzme jedan od puteva do mesta za forsiranje, kao i da doturi jedan od pontonskih mostova do tog mesta. Do 16.00 časova tog istog dana most je bio podignut i bio je spreman za korišćenje. Međutim, sama ta divizija iz drugog borbenog ešelona nije bila u stanju da istom brzinom prati dopremanje mosta do kanala zbog toga što joj je iz pravca juga zapretila egipatska 25. tenkovska brigada sa kojom je morala da stupi u borbu. U klasičnoj zasedi ta egipatska brigada je bila uništena. Izraelska oklopna divizija je te iste noći prešla preko kanala.

Egipatska Vrhovna komanda je do tog vremena već, izgleda, kasnila u shvatanju opasnosti koja joj pretila od izraelskog prodora zapadno od kanala. Početni izraelski napori da se iz mostobrana probiju duž Slatkovodnog kanala, zapadno od Deversoira, nisu uspeali zbog toga što su u taj rejon ubrzo pristigle egipatske snage. Međutim, do podne 18. oktobra dve izraelske brigade, iz divizije u drugom borbenom ešelonu, uspele su da se probiju u pravcu severozapada i da napreduju oko 20 kilometara izvan mostobrana, pri čemu su uništile nekoliko jedinica pav-raketa SAM i prisilile još nekoliko da se premeste na druge položaje. Ovo je oslabilo egipatski protivvazdušni kišobran i omogućilo izraelskim avionima da podrže kopnene jedinice u njihovim daljim napadima izvan mostobrana.

Sve do ovog trenutka autor je izbegavao da spomene ime generala Ariela Šarona, izraelskog oficira koji je postao opštepoznata ličnost u ratu. Prva jedinica koja je forsirala Suecki kanal bila je baš divi-

zija generala Šarona. On je 19. oktobra uspeo da ubedi izraelsku Vrhovnu komandu da mu dozvoli da sa svojom divizijom krene u napad u pravcu severa, prema Ismailiji, a ne da se priključi opštem napadu u pravcu juga, prema Suecu i pozadini 3. armije. Pošto mu nije bilo dozvoljeno da preuzme komandu nad svim snagama koje su napadale u pravcu juga, on se sada nadao da će steći vojnu slavu time što će osvojiti Ismailiju na severu. Izgleda malo neshvatljivo da je general Šaron uspeo da ubedi pretpostavljene starešine da preduzme napad u divergentnom pravcu u odnosu na glavni pravac napada. Dovoljno je reći da njegovi naponi da zauzme Ismailiju nisu doveli do uspeha, i to, očigledno, u prvom redu zbog toga što je naleteo na veoma čvrstu i hrabru odbranu jedne egipatske padobranske brigade.

U međuvremenu izraelske snage su 19. oktobra krenule u napad u pravcu juga, u pozadinu 3. armije. Do pada mraka 22. oktobra, kada je stupio u dejstvo i prvi prekid vatre, izraelske snage su presekle oba glavna puta koji vezuju Kairo sa Suecom i izbile na obalu Sueckog kanala u blizini Šalufe.

Međutim, te iste noći, kaže dalje autor, u veoma zamršenoj situaciji koja je nastala severno od Sueca nije nikad došlo do pravog prekida vatre, iako po svemu izgleda da su na većini drugih mesta obe strane prihvatile taj prekid vatre. Izraelci su tu situaciju veoma brzo iskoristili i obnovili svoja ofanzivna dejstva 23. oktobra. Do pada mraka tog istog dana oni su izbili na Suecki kanal i na drugim mestima u blizini Šalufe, a i kod rafinerije nafte južno od Sueca, pri čemu su taj grad potpuno odrekli sa zapadne strane. Te noći jedna druga izraelska divizija je nastavila da pro-

dire u pravcu juga i u rane jutarnje časove 24. oktobra je izbila na obalu Sueckog zaliva kod Ras Ada-bije.

Tog jutra izraelske snage su pokušale da zauzmu grad Suec. Međutim, iako su njihovi tenkovi prodrli u sam centar grada, egipatski otpor je bio toliko žestok da su bili primorani da se povuku izvan grada. Njihove pešadijske snage bile su potpuno zaustavljene i uz pomoć tenkova brzo izolovane. To isto veče, pošto je nastao i drugi prekid vatre, izolovana izraelska pešadija je uspela da se izvuče kroz egipatske borbene redove.

U međuvremenu, na sirijskom, severnom frontu, odmah posle stupanja u dejstvo prvog prekida vatre, izraelske snage su uspele da povrate osmatračnicu na planini Hermon, a isto tako su uspele na juriš da zauzmu i sirijsku osmatračnicu koja se nalazila još na većoj visini na toj planini.

Vazдушna i pomorska dejstva

Operacije u vazduhu su bile gotovo potpuno povezane sa kopnenim operacijama uz dva značajna izuzetka. Na severnom, sirijskom frontu, Izraelci su kao odmazdu za sirijsko tučenje severnog dela Izraela raketama zemlja-zemlja preduzeli intenzivno strategijsko bombardovanje sirijske teritorije. U toku tih bombardovanja iz vazduha grad Damask je pretrpeo značajne štete, a i sirijska privreda je bila teško oštećena. Na južnom, egipatskom frontu, Izraelci su takođe pokušali da iz vazduha unište egipatske vazduhoplovne baze u delti Nila, ali u tome nisu postigli nikakav uspeh, i to najviše zbog efikasnog dejstva egipatskih raketa SAM.

Kada je reč o *pomorskim dejstvima*, može se reći da su ih Egipćani vodili u stratezijskom, a Izraelci u taktičkom obimu. Pošto su dve zaraćene strane vodile različite operacije na moru, a nijedna od njih nije ozbiljno pokušavala da se umeša i poremeti glavna pomorska dejstva one druge strane, to se obema stranama može priznati da su postigle uspeh. U susretima i sukobima sa egipatskim raketnim čamcima može se reći da su izraelski raketni čamci ostvarili veće uspehe (tih sukoba je, inače, bilo relativno malo), a još veće u sukobima sa sirijskim raketnim čamcima, tako da su sirijske pomorske snage bile zatvorene u svojim lukama. U međuvremenu, egipatske pomorske snage su uspele da ostvare uspešnu blokadu čitvog pomorskog transporta do izraelske luke Ejlat na taj način što su zatvorile prolaz Bab el Mandeb (na ulazu u Crveno more). Te snage su isto tako postavile uspešnu blokadu na Sredozemnom moru i na taj način sprečile sve neutralne brodove da se približe izraelskoj obali.

NEKI ZAKLJUČCI O BORBENIM DEJSTVIMA

U daljem izlaganju autor navodi više zaključaka o borbenim dejstvima na kopnu i u vazduhu.

a) Glavna sporna pitanja na izraelskoj strani

Prvo. Konceptcija o liniji Bar — Lev. Ova konceptcija nije samo u teoretskom pogledu bila ispravna, već se i u praksi pokazala dobra. Čak i sa prednostima iznenađenja egipatska ofanzivna dejstva su u priličnoj meri bila usporena, tako da su prvo izraelske lokalne, a zatim i mobilisane rezerve uspele da

uspore, a onda i da zaustave egipatsko napredovanje još pre nego što su dostignuti očekivani ciljevi.

Drugo. Za propuste izraelske obavешtajne službe nisu potrebne nikakve detaljne analize. Bio je to klasičan propust pri čemu je vojno-obavешtajna služba bila usredsređena na protivnikove namere, dok su njegove mogućnosti bile zanemarene i odbačene, da se ozbilnije razmatraju. To potcenjivanje arapskih mogućnosti dovelo je i do pogrešnih zaključaka o njihovim namerama. S druge strane, veliko priznanje se mora odati arapskim merama bezbednosti i tajnosti. One su zamaglile čak i očigledne činjenice koje su bile dovoljno jasne da razbiju sve izraelske predrasude.

Treće. Rasprave između generala Šarona, s jedne, i generala Gonena i Bar Leva, s druge strane, privukle su pažnju javnosti, i to zbog otvorenih izjava generala Šarona koje je dao u toku i posle rata. »Šaronov udeo u tim raspravama i njegovu držanje u ratu bili su zaprepasavajući. Najmanje u dve prilike on hotimično nije izvršio naređenja pretpostavljenih starešina«. U jednoj od tih prilika (napad na desni bok egipatske 16. divizije, 20. i 21. oktobra) on je verovatno bio u pravu; u drugoj prilici (napad na kanal, 9. oktobra) je pogrešio. No, bilo da je bio u pravu ili ne on je u oba slučaja morao biti smenjen sa položaja — smatra autor T. N. Dupuy.

Osim toga, on se stalno nešto raspravljao sa pretpostavljenim starešinama (generalima Gonenom i Bar Levom) o planovima i taktičkim postupcima. Često ih je zaobilazio na taj način što je radiotelegrafskim putem stupao u direktnu vezu sa Vrhovnom komandom u Tel Avivu i ubeđivao je da izmeni naređenja generala Gonena i Bar Leva. I, najzad, kao vrhunac svega, po-

našao se kao »primadona«. To se vidi iz toga što je štampi otvoreno saopštavao o svojim neslaganjima i kritikovao pretpostavljene starešine. Čudnovato da je takvo ponašanje bilo ne samo tolerisano već je ponekad bilo i nagrađivano, i to tako što su iz Tel Aviva bila menjana naređenja u njegovu korist zahvaljujući u prvom redu ličnoj intervenciji ministra odbrane Moše Dajana. Iznoseći ovo autor nije imao nameru da opravda generala Gonena za neke ozbiljne propuste i greške koje je učinio u početnom rasporedu snaga i neveštom komandovanju 8. oktobra. To iznosi radi toga, da kada bi se izvršila objektivna analiza, videlo bi se da se general Gonen ipak držao i pokazao mnogo bolje od generala Šarona.

Četvrto. Efikasnost izraelske mobilizacije. Izvestan broj kritičkih primedbi na mobilizaciju stavljen je već i od strane izraelskih kritičara. Nesumljivo da su se izvesne stvari pogrešno odvijale. Međutim, činjenica da je Izraelcima uspelo da najbitnije, najglavnije elemente četiri rezervne divizije uvedu u aktivnu borbu na dva različita i udaljena fronta, i to već 30 časova posle iznenadnog arapskog napada, jeste dokaz opšte efikasnosti mobilizacijskog sistema, kao i njegovog neospornog uspeha u ovom slučaju.

b) Glavna sporna pitanja na egipatskoj strani

Prvo. Razlika u pogledima na eksploataciju uspeha posle 6. 7. i 8. oktobra. U egipatskom vojnom rukovodstvu je kod nekih visokih komandanata postojao različit stav u pogledu odluke da li da se pokušava sa eksploatacijom uspeha ili ne. Jedan od osnovnih elemenata egipatskog plana, podseća autor u

svojoj analizi, bilo je uviđanje činjenice da Izraelci raspolažu velikom nadmoćnošću u vazduhu i gotovo isto tolikom nadmoćnošću u snagama za pokretno, oklopno ratovanje. Zbog toga autor smatra da je bio ispravan stav onih egipatskih komandanata koji su nastojali da se ne ide u eksploataciju postignutog uspeha. U vezi sa tim autor podseća na dva slična primera iz vojne istorije.

Prvi je slučaj sa američkim generalom Endrju Džeksonom, kod Nju Orleansa 1815. godine, koji je u defanzivnoj bitki izvojevao pobedu, i to protiv boljih britanskih trupa, ali je onda mudro doneo odluku da ne nastavlja sa gonjenjem shvatajući da bi to moglo upropastiti njegovu pobedu.

Drugi je slučaj sa britanskim generalom Montgomerijem, kod Alam Halfe 1942. godine, koji nikako nije dozvolio generalu Romelu priliku da svojim protivnapadima pretvori njegovu pobedu u poraz.

Autor smatra da egipatska ofanzivna dejstva od 9. 10. ili nekog kasnijeg datuma u oktobru ne bi isto tako dovela do nekih odlučujućih uspeha, kao što, uostalom, ni onaj napad od 14. oktobra nije doveo do uspeha.

Drugo. Spoj i međuprostor između 2. i 3. armije kod Deversaira i iznenađujuće sporo egipatsko reagovanje na izraelsko forsiranje Sueckog kanala. Postojanje tog međuprostora predstavljalo je ozbiljnu grešku u borbenom rasporedu egipatskih snaga, a istu takvu grešku je predstavljalo i sporo egipatsko reagovanje na izraelsko forsiranje kanala. Jedan jači egipatski protivnapad, izveden 16. ili čak 17. oktobra, sigurno bi razbio i uništio snage od blizu dve izraelske brigade, koliko je general Šaron imao na zapadnoj obali. Spojevi i granice

između jedinica uvek predstavljaju jak izazov da protivnik izvrši prodor u tom rejonu. Ova činjenica je morala biti dobro uočena i shvaćena od Egipćana, pa su zato morali da ulože i posebne napore da se obezbede od takvog iznenađenja.

Treće. Da li se položaj 3. armije mogao spasti ili bi ona bila uništena u slučaju da se rat nastavio? Autor smatra da ove snage u slučaju da se rat nastavio ili da su Izraelci organizovali potpunu blokadu elemenata 3. armije na istočnoj obali kanala, ne bi bile uništene. Sasvim je očigledno da se snage 3. armije nisu nalazile na ivici propasti, kao što to neki komentatori tvrde, ali je isto tako tačno da ni egipatske mere spasavanja 3. armije nisu mogle svojim relativno slabim i malobrojnim jedinicama da budu mnogo uspešne.

c) *Glavno pitanje u vezi sa dejstvom sirijskih snaga jeste, kao što je to autor već ranije konstatovao — njihov propust da nastave sa napadom na južnim padinama Golanskih visova 7. oktobra.* Bila je to skupocena i teška greška, ali razlozi su još uvek nejasni i nerazjašnjeni.

EFEKTI I IMPLIKACIJE BORBENIH SREDSTAVA

O efektima upotrebe savremenih borbenih sredstava vojni komentatori imaju dva sasvim različita stava. Prvi je nešto prebrzo donet stav bio je da su nova borbeno sredstva potpuno izmenila način ratovanja. Drugi stav, koji je donet posle trezvenijih procena samih događaja i njihovih posledica, bio je da su mnogi kritičari samopouzdanje i ponovo potvrdili da u iskustvima oktobarskog rata nije bilo stvarno ni-

čeg novog, pa čak ni neočekivanog. Autorov stav se nalazi negde između ova dva stava i u vezi sa tim on se nešto podrobnije osvrće na upotrebu tenka, aviona i helikoptera, dakle, na ona borbeno sredstva čija je budućnost bila dovedena u pitanje.

Prvi novinski izveštaji o efikasnosti egipatskih i sirijskih raketa »sager« i RPG-7 protiv izraelskih tenkova izgleda da su naveli neke ljude da ukažu da *doba tenkova nestaje*, slično kao što su, sa pojavom pešadije i vatrenog oružja, nestali i srednjevekovni vitezovi u teškim oklopima.

Drukčije stanovište o toj stvari ima izraelski general Haim Hercog, koji u svojoj knjizi »Rat za pokajanje« piše: »Nasuprot prebrzim zaključcima koji su objavljeni posle oktobarskog rata, tenkovi ostaju još uvek dominantan faktor na bojišnom polju... Rezultati koji su ostvareni raketama »sager« ukazuju da je manje od 25 odsto izraelskih tenkova bilo oštećeno i uništeno tim raketama.«

Međutim, kada je autor ovu stvar razmatrao sa jednim egipatskim oficijom, taj oficir je insistirao na činjenici da je najmanje 70 odsto izraelskih tenkova, koji su ostali pozadi egipatskih linija, bilo pogođeno raketama »sager« ili RPG-7. Autor ističe da se on lično upoznao sa zvaničnim izveštajima na koje se poziva i general Hercog i da su oni naučno obrađeni i sasvim uverljivi, dok slične egipatske izveštaje nije imao prilike da vidi iako bi to bilo veoma korisno.

No, bez obzira na sve to, autor smatra da su obe strane u pravu. Naime, pogođeni i uništeni tenkovi o kojima govore izraelski izveštaji jesu, u stvari, oni tenkovi koji su kao takvi ostali pozadi njihovih, izraelskih linija, i većina njih je bila

pogođena ili uništena u toku egipatskog napada od 14. oktobra, kao i za vreme bitke »Kineska farma« na zapadnoj obali kanala. Ta oštećenja su nastala kada su Izraelci, posle gorkih iskustava u prva tri dana rata, već dobro naučili kako da se brane i izbegavaju protivoklopne rakete. Ta oštećenja su isto tako nastala u borbama u kojima su se izraelske snage nalazile u odbrani kada je uticaj faktora iznenađenja već nestao ili kada su se te snage nalazile u napadu, a egipatske bile tučene i razbijene.

Ona oštećenja o kojima je autoru govorio egipatski oficir odnosila su se, u stvari, na one izraelske tenkove koji su se posle rata našli pozadi egipatskih linija. Ti tenkovi su, uglavnom, bili uništeni prva tri dana rata kada su protivoklopne rakete »sager« i RPG-7 efikasno i neometano dejstvovala i kada su stekle onu reputaciju koju, prema svemu, i zaslužuju.

Tako ispada da će tenkovi, kako tvrdi autor, još uvek ostati na bojnopolju — barem za još izvestan period u budućnosti — ali i da su te rakete u znatnoj meri smanjile efikasnost tenkova. Isto tako nije više sigurno da je najbolje protivoklopno sredstvo za tučenje tenkova — drugi, protivnički tenk.

Argument da *i avioni nemaju više nikakvu budućnost* je sasvim sličan pomenutom argumentu o budućnosti tenkova. Uspeh koji su arapske snage ostvarile efikasnim protivvazдушnim kišobranom izgleda da je naveo mnoge komentatore da pomisle kako nadmoć u vazduhu neće više biti tako značajan faktor za kopnene operacije.

Protivargument za ovo je, prema rečima autora, isto tako sasvim sličan onom protivargumentu koji se navodi u raspravi o tenku i protivoklopnom sredstvu. Izraelske vaz-

duhoplovne snage su samo delimično uspele da poremete sirijski protivvazdušni kišobran. S druge strane, sami izraelski piloti ističu da je njihova podrška iz vazduha na zapadnoj obali Sueckog kanala bila efikasna i da su oni znatno doprineli uspešnom prodoru ka Suecu. Isto tako, mnogi ističu da bi, u slučaju da je rat duže potrajao, i izraelske elektronske protivmere smanjile efikasnost pav-raketa SAM.

Valja se podsetiti da jedan od razloga što egipatski protivvazdušni kišobran iznad zapadne obale kanala u toku kasnijih dejstava nije bio potpuno efikasan protiv izraelskih aviona leži u tome što su izraelske kopnene jedinice ili uništile pav-rakete na samim položajima, ili su ih prisilile da se premeste na druge položaje. Međutim, kada se sve to proanalizira, a posebno u sklopu združenog dejstva svih borbениh sredstava, može se reći da je budućnost borbениh aviona isto tako svetla kao i budućnost tenkova, tj. da su oni još uvek veoma snažna i moćna borbena sredstva u ratu, iako ne više onako superiorna u svom elementu kao što su ranije bila.

Kada je reč o *helikopterima*, stvari stoje drukčije. Sa jednim jedinim izuzetkom nijedna strana nije upotrebila helikoptere u borbenoj ulozi, već su ih upotreбили kao neborbena, transportna sredstva.

Pitanje borbene upotrebe helikoptera je važno i značajno za američke vojne teoretičare i stručnjake, jer im oni pridaju veliki značaj u svojoj vojnoj doktrini. Jedina borbena upotreba helikoptera bila je 18. oktobra kada su pet egipatskih helikoptera napali izraelske mostove preko Slatkovodnog kanala, zapadno od Deversoir. To su bili obični, transportni helikopteri i oni su na pomenute mostove izbacili

eksplozivna punjenja i napalm bombe, ali bez ijednog pogotka na cilj. Oni su, istina, pogodili i razrušili obližnje divizijsko komandno mesto i tom prilikom gotovo ubili ministra odbrane, Mošu Dajana, koji se u to vreme nalazio u obilasku fronta. Svih pet helikoptera je, zatim, bilo oboreno vatrom sa zemlje.

Borbena upotreba helikoptera u uslovima dejstva vrlo efikasnih mlaznih aviona F-4 i A-4 prema autoru nije dolazila u obzir, ali je njihova upotreba kao neborbenog, transportnog sredstva, bila sasvim na mestu.

Kada je reč o upotrebi novih, savremenih borbenih sredstava, onda se o njima može govoriti iz dva aspekta. Prvi je njihova velika efikasnost, ubitačnost, što kao posledicu ima visok stepen ljudskih i materijalnih gubitaka. Drugi je visok stepen potrošnje municije i goriva. Jedna grupa vojnih stručnjaka smatra da su stepeni gubitaka (ljudskih i materijalnih) i potrošnje (municije i goriva), koje ostvaruju savremena borbeno sredstva, toliko danas visoki da izazivaju vrlo ozbiljne implikacije u svim armijama i da, u najmanju ruku, zahtevaju da se dosadašnje planske norme gubitaka i potrošnje, kojim se rukovode generalštabovi gotovo svih armija u svetu, moraju ozbiljno revidirati.

Osim toga, ti veliki gubici i potrošnja, koji su u oktobarskom ratu ostvareni u vrlo kratkom vremenskom periodu, nisu do sada upoređivani sa sličnim gubicima i potrošnjom u isto tako kratkim vremenskim periodima iz drugog svetskog rata (kao što su bili oni u bitkama kod Kurska, Kaena i Ancija), pa se ne može dati ni tačna ocena u kom stepenu su ti gubici i potrošnja danas porasli u odnosu na one ranije.

TAKTIČKE IMPLIKACIJE RATA

Preovlađujuća taktička činjenica je bila arapsko *iznenađenje*, ostvareno u napadu na liniju Bar — Lev i na Golanu 6. oktobra. Autor je izvršio neka zanimljiva kvantitativna upoređenja između uticaja faktora iznenađenja na relativnu borbenu efikasnost kod zaraćenih strana i borbene efikasnosti u bitkama kada takvog iznenađenja nije bilo. Pod pretpostavkom da su se uticaji faktora iznenađenja u prvom redu odrazili na relativnu pokretljivost i relativnu osetljivost (ranjivost) zaraćenih strana može se reći da se borbeno sposobnost i efikasnost strane, koja je ostvarila iznenađenje, *praktično povećala za dva puta*.

To iznenađenje, izgleda, da je imalo sličan uticaj kada su ga i Izraelci ostvarili prilikom forsiranja kanala 15—16. oktobra. Autor, istina, nije imao mogućnosti da izvrši uporedne analize, ali on smatra da ostvareni rezultati potvrđuju tu pretpostavku.

Druga značajna taktička činjenica sastoji se u tome što su obe arapske armije *primenile napad na širokom frontu*, umesto da svoje snage grupišu na jednom ili dva odlučujuća pravca. Ovo očigledno kršenje borbenog načela o grupisanju i ekonomiji snaga predstavlja zanimljivu primenu brojčane nadmoćnosti u ljudstvu i oružju od arapskog vojnog rukovodstva, što se prilično razlikuje od izraelskih svesnih napora da se više treba osloniti na kvalitet nego na kvantitet svojih snaga. Nema gotovo nimalo sumnje da je ovo (odmah posle iznenađenja) bio glavni faktor u ostvarenju egipatskih uspeha 6. i 7. oktobra.

Snaga *odbrambenih borbenih dejstava* ponovo je jasno potvrđena u ovom ratu, što je dokaz da su

konceptije Klauzevica i Moltkea još uvek taktički ispravne. Utvrđene linije Bar — Lev i na Golanu, čak iako se ni iz daleka ne mogu uporediti po odbrambenoj snazi sa utvrđenim linijama iz drugog svetskog rata, kao što su bile Mažino ili Sigfridova linija, ili pak masivna sovjetska odbrana kod Kurska, spasle su Izrael od brzog i uništavajućeg poraza. Dalji dokazi ispravnosti odbrambenih taktičkih postupaka vide se i u zasedama koje su egipatske pešadijske jedinice, naoružane protivoklopnim raketama »sager« i RPG-7, postavljale izraelskim tenkovima, kao i u sličnim taktičkim postupcima koje su izraelske jedinice primenljivale radi zaustavljanja egipatskih juriša 14. oktobra.

LJUDSKI FAKTOR U RATU

Autor konstatuje da ga nimalo nije iznenadilo to što mu je saopštio jedan američki general: »Nije dan od naših modela ili simulacija borbenih situacija i nijedna od naših ratnih igara, u kojima koristimo veliki broj kompjutera, nisu bili u stanju da nam predkažu ishod bilo koje velike bitke u tom ratu.« Autor u vezi sa ovim navodi da je dugo vremena utrošio u raspravama sa stručnjacima za operativno istraživanje tvrdeći im koliko modeli bitaka (dobijenih na kompjuterima) nisu u stanju da odraze ili da uklope u sebe uticaje svih onih različitih činilaca borbe, kao što su zemljište, vreme, pokretljivost, osetljivost (ranjivost), obučenost borbeno iskustvo, moral, zamor i drugo. Međutim, autoru je tek nedavno jedan od kolega — naučnik koji shvata ograničenost nauke — potvrdio da su modeli bitaka (dobijeni na kompjuterima) nepotpuni, odnosno da su zasnovani samo na

uticajima fizičkih zakona na ljude i mašine, dok uopšte ne odražavaju načine reagovanja ljudi u borbenim situacijama, a oni, kao što je poznato, zavise od uticaja zakona ponašanja i držanja ljudi u pojedinim situacijama. Tako, na primer, u borbi postoji izvanredno značajan uticaj iznenađenja na držanje, ponašanje ljudi, a taj uticaj se ne može predstaviti u modelu bitke koju na kompjuteru stvara stručnjak za operativno istraživanje. Isto se tako ne mogu predstaviti ni uticaji poljuljanog morala, ljudskih gubitaka ili zamora na borbenu sposobnost jedinica.

Drugim rečima, kada su stručnjaci za operativno istraživanje usredsredili svoju pažnju na nova, smrtonosna borbena sredstva, oni su istovremeno zanemarili i uticaje ljudskog držanja, ponašanja u borbi, pa su došli do zaključka da će se i ljudi ponašati na nov i različit način.

NEKE STRATEGIJSKE IMPLIKACIJE RATA

Možda je najznačajniji strategijski rezultat oktobarskog rata bilo ispunjenje osnovnog ratnog cilja stanje »bez mira i bez rata« je najzad dokrajčeno, i to na dramatičan način. Dve supersile su bile prisiljene da obrate ozbiljnu pažnju na problem mira na Srednjem istoku, kao i da ispolje stvarni uticaj u pravcu donošenja neke vrste rezolucije o stanju »pat pozicije«, koja je postojala još od 1967. godine.

Taj rat je, iz više razloga, vratio Egiptu prestiž među arapskim zemljama u prvom redu zbog izvanrednih uspeha u prvim danima rata, kao i činjenicom da su egipatske oružane snage, i pored kasnijih vojnih nedostataka i grešaka, završile

rat neporažene. Osim toga, ishod rata je omogućio Egiptu da ponovo otvori Suecki kanal za plovidbu, čime je obnovio značajan izvor prihoda i ojačao prestiž izgubljen još 1967. godine.

Kao rezultat hrabrog i časnog držanja egipatske i sirijske armije, što je bila značajna razlika u odnosu na ranije poraze, Arapi su povratili poljuljano poverenje u sebe i svoj ponos. Ovo je, zajedno sa jasnim dokazom da je arapska nafta dobila ogromnu vrednost kao ekonomskog instrumenta strategije, povećalo opšti uticaj Arapa u svetskim poslovima.

S druge strane, oktobarski rat je predstavljao ozbiljan psihološki šok za Izrael. I pored hrabrog i časnog držanja njihovih oružanih snaga i uspeha u poslednjim danima rata Izraelci su sada jasno shvatili da te snage nisu više nepobedive i da su njihovi arapski protivnici sposobni da organizuju i koordiniraju svoju veliku nadmoćnost u ljudstvu i svoje ekonomske resurse u jednom ratu protiv njih. Upotreba nafte i novca kao strategijskog oružja da se nekadašnje prijateljske i neutralne zemlje okrenu od Izraela bila je posebno obeshrabrujuća za njih. Sve ove stvari doprinele su da Izraelci shvate nešto što su ranije sasvim ignorisali: u svetu u kome je jedna supersila bila voljna i spremna da pruži gotovo neograničenu pomoć i podršku njihovim protivnicima Izraelci nisu više mogli samouvereno da računaju da će im samo sopstvena sposobnost i resursi omogućiti da sačuvaju bezbednost zemlje. Ma koliko to bolno i gorko bilo mnogim Izraelcima, oni su bili prinuđeni da prihvate činjenicu da je u navedenim uslovima njihova buduća bezbednost zavisna od dalje američke podrške i dobre volje.

Jedna od posledica tih trezvenih misli bila je prema rečima autora, da su Izraelci preduzeli hitne mere kako bi u budućnosti izbegli slična vojna iznenađenja i kako bi povećali borbenu spremnost i sposobnost svojih oružanih snaga. Međutim, mnogi Izraelci se pitaju koliko će dugo sve to trajati, i to u uslovima znatne brojne razlike u stanovništvu Izraela i njegovih suseda, kao i poslednjeg dokaza da su Arapi isto tako sposobni da efikasno rukuju veoma složenom borbom tehnikom.

Oktobarski rat nije dao jasan i nedvosmislen odgovor na pitanje o ispravnosti osnovnih strategijskih koncepcija protivničkih strana: arapsko oslanjanje na kvantitet, nasuprot izraelskom oslanjanju na kvalitet. Međutim, ovakvo postavljanje bi, po rečima autora, bilo suviše uprošćavanje stvari, i to zbog toga što su Arapi nastojali — i u tome sasvim uspeali — da obezbede i značajan vojni kvalitet i složenost u svojoj velikoj, mnogobrojnoj armiji, dok su Izraelci nastojali — i takođe u tome uspeali — da obezbede veći, dopunski kvantitet u svojoj visoko kvalitetnoj armiji.

U vezi sa ovim autor doslovce kaže:

»Ovde bih sada, na osnovu rezultata oktobarskog rata i posleratnih napora obe strane da izvuku što više iz tih iskustava, dao jedan, tako da kažem, *kratkotrajni zaključak*, koji će, plašim se, razočarati moje arapske prijatelje. U sledećih deset ili dvadeset godina ja ne vidim mogućnost da bi Arapi mogli ostvariti neki odlučujući uspeh protiv Izraela. Siguran sam da će Izrael sa svojim kvalitetom, združenim sa impresivnim angažovanjem i kvantiteta u tako jednoj maloj naciji, zadržati vojnu prevagu, nadmoć za još prilično dugo godina.

S druge strane, želeo bih isto tako da dam i jedan *dugoročni zaključak*, koji će, bojim se, razočarati moje izraelske prijatelje. Moje kvantitativne procene i upoređenja borbi i bitaka iz drugog svetskog rata ukazuju da su Nemci u pogledu borbene efikasnosti bili superiorniji nad Sovjetima, i to čak do blizu kraja 1944. godine, za više od 135 odsto, a možda i za svih 190 odsto. Moja još nepotpuna kvantitativna istraživanja onog šestodnevnog rata iz 1967. godine i ovog oktobarskog rata iz 1973. godine ukazuju da su Izraelci imali superiornost od 100 do 150 odsto nad Jordancima i Egipćanima u 1967. godini, ali da je ona bila manja od

100 odsto u ratu 1973. godine. Mi znamo da je u drugom svetskom ratu, uprkos velikoj razlici, nejednakosti u borbenoj sposobnosti Sovjeta i Nemaca Sovjetski Savez uspeo, zahvaljujući svojoj izdržljivosti, da i pored mnogih poraza (i uz znatnu savezničku pomoć) na kraju potuče i porazi nemačku vojnu mašinu koja je u pogledu kvaliteta bila superiornija. Ovaj primer me navedi na misao da je za Izraelce bolje da nastoje da postignu trajni mir još dok su u pogledu vojnog kvaliteta superiorniji nad svojim protivnicima. Ako čekaju suviše dugo, onda sve može biti suviše kasno.«

M. Đ.